

Ska vi ta en kopp kaffe?

En kvalitativ studie av kaffedrickande

Catarina Lampinen

Filosofie kandidatexamen
Sociologi

Luleå tekniska universitet
Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle

Ska vi ta en kopp kaffe?

En kvalitativ studie av kaffedrickande

Catarina Lampinen

Filosofie kandidatexamen sociologi
Luleå tekniska universitet
Institutionen för ekonomi, teknik och samhälle
Vårterminen 2012
Handledare: Carl – Gösta Hansson

Sammanfattning

Vardagslivet är något som vi tar för givet, något som bara finns där men som vi sällan lägger märke till. Att studera vardagslivssociologi innebär att man studerar det vardagliga livet på micro-sociologisk nivå, någonting som sker runt omkring oss men som vi kanske sällan reflekterar över för att det är så integrerat i vår vardag. Jag valde att studera företeelsen kaffedrickande. Sverige ligger tvåa i listan för mest kaffekonsumerande land i världen (Kaffeinformation.se). Syftet med uppsatsen var att studera och beskriva när, var, hur och varför människor dricker kaffe idag samt undersöka vilka upplevelser människor har av att dricka kaffe i sociala sammanhang. Mina frågeställningar var; Under vilka sociala former dricker man kaffe idag? Vilka upplevelser har människor av kaffedrickande i sociala sammanhang idag och vilken betydelse har kaffet för det nutida vardagslivet och dess skilda sammanhang? Från början var kaffet en ytterst exklusiv dryck, till och med en apoteksvara för en tid. Därför var kaffedrycken tidigare något för överklassen, idag däremot dricker alla det, det är ingen klassfråga. Genom att det föt sågs som en lyxig vara drack man det mer sällan, kanske efter en finare middag. Idag dricks det flera gånger per dag och när som helst under dagen. Jag ser kaffet som en av våra mest använda vardagsdrycker och det intresserade mig att studera varför den är så populär. I mitt resultat fann jag att kaffe inte bara är en vanlig dryck med en vanlig smak, för kaffedrickare tycks kaffet kunna innebära ett flertal olika upplevelser. Kaffet är en sällskapsdryck och ett sätt för människor att känna gemenskap, det är också en anledning till paus, en kommersiell symbol och det har blivit en norm i vår kultur.

Nyckelord: Socialitet, kultur, normer, postmodernitet, kaffe.

Abstract

Everyday life is something we take for granted, something that just is there but we rarely notice. The study of everyday life sociology is the study of our everyday life in the micro-sociological level, things happen around us that we rarely think about because it is so integrated into our daily lives. I chose to study the phenomenon of coffee drinking, Sweden was ranked second in the list of most coffee-consuming country in the world in 2011 (Kaffeinformation.se). The purpose of this essay was to study and describe when, where, how and why people drink coffee today, and examine what experiences people have of drinking coffee at social gatherings. My research questions were: In what social contexts do people drink coffee today? What experiences do people have of coffee drinking in social settings today and how important is the coffee for our everyday life and its different contexts? The coffee was very exclusive at first, it was even a pharmacy for some time, and therefore the coffee drink belonged to the upper class in the beginning. Today everybody drinks coffee and it is not a class issue. At the time when coffee was a luxury, people drank it less often, maybe after a fancy dinner, today however we drink it several times a day and at any time during the day. I recognize coffee as one of our most common everyday beverages and it interested me to study why it is so popular. In my results I found that coffee was not just an ordinary beverage with a common taste, for coffee drinkers the coffee seems to involve a variety of experiences. The coffee is a social drink and a way for people to feel fellowship but also a reason for a pause, a commercial symbol and it has become a norm in our culture.

Keywords: sociality, culture, norms, postmodernity, coffee.

Förord

Äntligen har jag nått till slutet av min C-uppsats! Under arbetets gång har jag haft både bra och dåliga skrivstunder. Jag hittade ett mycket roligt ämne att skriva om och är slutligen nöjd med resultatet. Dock så måste jag medge att jag har haft svårt för att sitta inne och skriva när vårsolen visat sina finaste dagar!

Ett stort tack vill jag rikta till min handledare Carl-Gösta Hansson som hjälpt mig igenom hela uppsatsen genom att alltid finnas där som stöd och bollplank! Samt till alla Er som deltagit som informanter i min studie. Jag vill också tacka min underbara sambo Jonny som alltid tror på mig och har stöttat mig under hela min studietid på universitetet.

Hoppas ni finner min uppsats intressant och givande. Tack för mig!

Catarina Lampinen

Juni 2012

Innehållsförteckning

1. Inledning & bakgrund	6
1.1 Syfte & frågeställningar	8
1.2 Avgränsning	9
1.3 Disposition.....	9
2. Metod	9
2.1 Metodval.....	10
2.2 Urval.....	10
2.3 Tillvägagångssätt.....	11
2.3.1 Datainsamling.....	11
2.4 Analys.....	12
2.5 Etik	13
2.6 Reliabilitet & Validitet	13
2.7 Metoddiskussion.....	14
3. Förförståelse och teorier.....	16
3.1 Min förförståelse i ämnet	16
3.2 Teorier	17
3.2.1 Den sociala människan	17
3.2.2 Ritualer och normer	18
3.2.3 Interaktion och symboler	20
3.2.4 Postmodernitet	21
4. Resultat.....	22
4.1 Den sociala biten	22
4.2 Kulturens norm.....	23
4.3 Kaffet som paus.....	25
4.4. Den förändrade kaffestunden	27
4.5 Teoretisk återkoppling.....	29
5. Diskussion och slutsatser.....	32
5.1 Förslag för framtida studier.....	34
Referenser	
Bilaga 1	

1. Inledning & bakgrund

När jag fick ett meddelande på mobilen som löd ”har du tid för en kopp kaffe?” väcktes mitt intresse för att studera kaffedrickande som en social företeelse. Frågor om det har blivit en självklar social umgängesform idag väcktes. När kom den att bli det i så fall? Varför umgås vi så ofta runt kaffekoppen? Hur kom kaffedrickandet att bli en så vanlig social handling som den är idag? Hur kan man förklara varför min vän skriver ”Har du tid för en kopp kaffe?” och hur jag kan förstå att hennes budskap egentligen är att hon vill umgås och prata med mig även om hon uttrycker handlingen kaffedrickande för att signalera detta. Det är intressant att fråga sig hur kaffedrickandet har blivit en så stor del av vår nutida kultur. Kaffedrickandet verkar vara en social ritual med många intressanta sociologiska aspekter. Just frågan om när, var och hur vi drack kaffe tidigare och dricker kaffe idag säger också något om den tid vi lever i och våra sociala förändringsprocesser.

Kaffedrickande är kanske inte något som vi tänker på eller reflekterar över men det sker ständigt i vår vardag och vi förhåller oss till kaffedrycken på ett eller annat sätt i många vardagliga situationer. Just för att kaffedrickandet är så integrerat i vår vardag så hamnar studieområdet inom det som kallas vardagslivssociologi. Vardagslivssociologi innebär att man studerar det vardagliga livet på mikro-sociologisk nivå (Hviid Jacobsen, 2009). Det innebär att studera fenomen som vi ser varje dag men sällan lägger märke till, de bara finns där och det handlar ofta om självklara och allmänt vedertagna saker. Michael Hviid Jacobsen (2009) menar att vardagslivet är viktigt att studera för sociologer och hänvisar till den amerikanska sociologen Jack D. Douglas som menade att alla typer av sociologiska studier, även de på makro-nivå, grundar sig i att vi vill förstå och förbättra våra vardagsliv. Därför är det självklart att vi bör lägga stor vikt i att studera och förstå vardagslivet på micro-sociologisk nivå (ibid). Vardagslivssociologi innebär inte bara att förstå banala och triviala fenomen eller hur personliga mönster fungerar, som vissa kritiker vill påstå, utan det handlar också om att förstå och relatera till kulturella och samfundsmässiga kontexter där människor dagligen skapar mening, integrerar med varandra, får en sammanhängande tillvaro att fungera och upprätthåller en social ordning (Hviid Jacobsen & Kristiansen, 2005). Relationen mellan mikro- och makrosociologi är alltså mycket viktigt inom vardagslivssociologin. Vardagslivet är inte bara något i sig självt utan också en del i något större, som i den överordnade kulturen och samhällsstrukturen. En klassisk sociolog, som betraktats som en av grundarna till

vardagslivssociologin är George Simmel, några andra kända sociologer som förknippas med området är George Herbert Mead, Erving Goffman, Harvey Sacks och Herbert Blumer (Hviid Jacobsen & Kristiansen, 2005).

Kaffets födelse

Johan O. Lilliehöök har skrivit den svenska upplagan *Kaffedryckens saga och segertåg* (1937), originalversionen heter *Sage und siegeszug des kaffe* (1934) och skrevs av Heinrich Eduard.

Kaffeträdet sägs ha upptäckts av araberna i Yemen, de ansåg att trädets avkok var drycken som befriade människor från sömn (Lilliehöök, 1937). Genom sin stora tacksamhet fick drycken kallas både ”kaffa” då drycken härstammade från den platsen, men också för ”kavah” efter en stor persisk kung. I 1500-talets turkiska enhetsstat var kaffets betydelse stort, alla drack kaffe då det sågs som en livsnödvändighet. År 1554 öppnade det första kaffehuset i staden Damaskus, kaffehuset kallades ”de bildades skola”. Det var turkarna som spred kaffet över hela Europa under 1600-talet och kaffet introducerades först i större städer som London, Marseille och Paris (ibid.).

Kaffet till Sverige

I början av 1700-talet sägs kaffet ha tagits i bruk i Sverige (Lilliehöök, 1937). Då det mestadels var handelsmän och sjömän som på sina resor bekantat sig med främmande kulturer och seder så var det också dessa som spred propaganda om det främmande kaffet till en början. De första kaffehusen i Sverige uppstod också i hamnstäderna. Under 1731 fanns det ungefär femton kaffehus i Stockholm. Kaffehuset var centrum för filosofiska, politiska och affärsmässiga möten. Endast kaffe serverades i dessa lokaler. Man anordnade kaffehuset på de övre våningarna i husen och de var reserverade för män. Kaffet sågs som de intellektuella dryck, en dryck för det skarpa och nyktra samtalen (Lindgren, 1993). I de borgliga stadshemmen hyllades kaffet särskilt av kvinnorna. Troligen för att det var dyrare än te och signalerade en viss status. Under 1800-talet tog sig kaffet in hos lantbefolkningen och efter år 1855 spreds drycken på allvar i de lägre samhällsklasserna. Senare hälften av 1800-talet drack människor kaffe överallt och i stora mängder. Kring år 1863 införde man ungefär 6,8 miljoner kg kaffe i landet, då drack man det oftast på turkiskt vis, svart utan socker eller grädde/mjök. Kaffet hade blivit en del av den svenska kulturen (ibid).

Idag har vi extremt hög konsumtion av kaffe i Sverige. Enligt Statistiska centralbyrån dracks det 160 liter kaffe per person i Sverige år 2011 (Kaffeinformation.se, 2011). Då svenskar dricker så stora mängder kaffe varje dag så ligger Sverige tvåa på listan bland världens största kaffekonsumenter. Finland ligger i topp (Lindgren, 1993). Idag finns kaffe i många olika varianter. Man dricker det inte bara svart utan i många olika former som ”kaffelatte”, ”capuchino”, ”frappe” och så vidare. På nutida kafeér kan man välja mellan ett flertal olika kaffevarianter. Vilken typ av kaffe man väljer att dricka kan signalera en viss social tillhörighet eller livsstil. Enligt artikeln ”Visa vem du är – med din kaffekopp” menar Pernilla Ericson att kaffet har blivit ett sätt att marknadsföra sig själv på (<http://www.aftonbladet.se/matvin/article11547165.ab>). Från detta har mina tankar om att kaffet kanske inte bara är en vardagsdryck idag, utan också en del av den nutida konsumtionskulturen utvecklats.

Det är svårt att hitta tidigare forskning som behandlar kaffe som en social företeelse. Den mesta forskningen om kaffe utgår ifrån ett medicinskt perspektiv. Etnologen Ingegerd Sigfridsson har skrivit *Självklara drycker? – Kaffe och alkohol i social samvaro* (2005). I den behandlas kaffe utifrån ett kulturellt perspektiv, vilket var den närmaste forskning jag kunde hitta. I sin undersökning behandlar hon människors inställning till kaffe, öl, vin och sprit genom livet. Hon diskuterar också dryckerna utifrån klass och könsperspektiv, främst de alkoholhaltiga dryckerna. De slutsatser som Sigfridsson drar om kaffe är att det är en normdryck i det vuxna livet. Sedan diskuterar hon hurvida kontexten påverkar vilken dryck vi väljer att dricka, främst sett till de alkoholhaltiga dryckerna där valen är många.

Anledningen till varför vi umgås runt kaffekoppen är inte ett särskilt utforskat område. Med vardagslivssociologi som utgångspunkt kan frågan analyseras med stöd i befintliga sociologiska och socialpsykologiska teorier. En analys av kaffedrickande är relevant med tanke på att drycken vid inträdandet i Sverige på 1700-talet var en exklusiv dryck och idag har övergått till att bli en folkdryck, som används flitigt i olika varianter i skilda sammanhang.

1.1 Syfte & frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att studera och beskriva när, var, hur och varför människor dricker kaffe idag samt undersöka vilka upplevelser människor har av att dricka kaffe i sociala sammanhang.

Syftet kan preciseras med följande frågeställningar:

- Under vilka sociala former dricker man kaffe idag?
- Vilka upplevelser har människor av kaffedrickande i sociala sammanhang idag?
- Vilken betydelse har kaffet för det nutida vardagslivet och dess skilda sammanhang?

1.2 Avgränsning

Uppsatsen omfattar kaffedrickandet i Sverige, jag studerar människor bosatta i Luleå kommun då mitt arbete ska färdigställas inom en viss tidsram. Jag väljer att avgränsa mig till att undersöka människor som dricker kaffe då mitt fokus i studien är att ta reda på varför kaffedrickare faktiskt väljer att dricka kaffe. Jag kommer i denna uppsats inte att diskutera de medicinska eller biologiska verkningar som kaffe har på människor då jag anser att kaffe i det perspektivet hör hemma i ett annat studieområde. Jag använder mig av informanter som är över 18 år för att säkerställa att jag uppfyller de forskningsetiska kraven.

1.3 Disposition

I uppsatsens inledande beskriver jag bakgrunden till studien, varför jag väljer att skriva om kaffedrickande, hur man började dricka kaffe och hur kaffet blev en folkdryck i Sverige. I inledningen presenteras också syfte och frågeställningar. I andra kapitlet beskrivs metoden samt hur jag gått tillväga vid urval, intervjuer och analys. I detta kapitel diskuteras också studiens reliabilitet och validitet. Metodkapitlet avslutas med etiska överväganden och en metoddiskussion. I tredje kapitlet presenteras min förförståelse i ämnet och den teoretiska referensramen som består av begreppen "Den sociala människan", "Ritualer & normer", "Interaktion och symboler" samt "Postmodernitet". I det fjärde kapitlet presenteras det empiriska resultatet i form av teman som är kopplade till den teoretiska referensramen. Det femte och sista kapitlet omfattar den slutliga diskussionen där jag utvärderar mina tankar kring undersökningen som helhet. Slutsatser samt förslag för vidare studier finns också i detta kapitel.

2. Metod

I följande avsnitt beskrivs hur studien genomfördes, vilken studiemetod som valdes och varför den passade studien bättre än andra metoder. En diskussion förs även om forskningsetiska överväganden. Avsnittet avslutas med en metoddiskussion.

2.1 Metodval

För att få svar på frågeställningarna har en kvalitativ forskningsmetod valts. Att använda sig av en kvalitativ metod innebär enligt Miles & Huberman (1994) att använda metoder där forskaren själv befinner sig i den studerade verkligheten. Man agerar då själv som sitt eget forskningsinstrument. Inom den kvalitativa forskningsmetoden söker man inte kvantitet utan kvalitet, essensen i fenomenet som ska studeras. Man vill i den kvalitativa forskningen erhålla en helhetsbild och förståelse i det man studerar genom grundliga beskrivningar och förklaringar. Miles & Huberman (1994) påpekar också att studieformen används i kontakt med ett fält eller en situation där uppgiften är att förklara hur människor i en viss miljö agerar, hanterar och förstår vardagliga situationer. Kvantitativ forskning innebär till skillnad från den kvalitativa forskningen att man undersöker ett större antal människor för att få statistiska och kvantifierbara resultat. I mitt fall var målet att nå känslor och upplevelser av fenomenet kaffedrickande och jag behövde därför få en djupare förståelse av fenomenet vilket innebar att en kvalitativ studie var mest lämplig för mig att använda. Här söker man kunskapen genom subjektiviteten som är skapad och befinner sig i en kulturell och historisk kontext (Miles & Huberman, 1994).

2.2 Urval

Jag startade urvalet av informanter genom ett *snöbollsurval* som innebär att man succesivt söker nya informanter genom sina tidigare informanters kontakter (Kvale, 1997). Den första informanten som intervjuades var just den personen som skickade ett meddelande till mig för att fråga om jag hade "tid för en kopp kaffe". Genom denna informant sökte jag mig vidare till nya informanter tills jag upplevde att intervjupersonerna tillhörde en mycket homogen åldersgrupp. Informanterna bestod då av tre tjejer som var 23 år, 24 år samt 25 år. Att nå en jämn könsfördelning var ingenting som jag strävade efter eftersom jag utgick ifrån att könsskillnader inte var det mest centrala för problematiken. Efter att tre intervjuer genomförts valde jag på grund av den homogena åldersgruppen att komplettera med att handplocka några intervjupersoner i spridda åldrar och därmed försäkra mig om att den homogena åldersgruppen inte skulle bli avgörande för resultatet. De personer som handplockades var 34 år, 45 år samt 50 år och bestod av två män och en kvinna. Det handplockade urvalet gjordes via min bekantskapskrets och kan därför till viss del liknas vid det som kallas för *bekvämlighetsurval*. Ett *bekvämlighetsurval* innebär att man söker sig till informanter i sin omgivning som är lätta att få tag på (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud, 2009). I det

slumpmässiga urvalet, eller sannolikhetsurvalet som det också kallas, väljer man slumpmässigt ut informanter från en population. Varför jag inte kompletterade med slumpmässigt urval var för att man inte kan försäkra sig om några särskilda åldersgrupper genom den urvalsmetoden (Denscombe, 2000).

2.3 Tillvägagångssätt

Jag började med att söka tidigare forskning om kaffedrickande och annan tillgänglig litteratur inom området. Miles och Huberman (1994) menar att det är av stor vikt att i ett tidigt stadium av en undersökning ha frågeställningar och det begreppsliga ramverket färdigt för att man ska kunna gå vidare med undersökningen och veta vart fokus ska ligga. Jag började med att formulera syfte och frågeställningar, efter det funderade jag på ungefär vilka områden frågeställningarna skulle komma att beröra inom sociologin. På det sättet visste jag under min datainsamling mer eller mindre vilka sociologiska teorier som var aktuella och skulle komma att användas i det teoretiska ramverket (Miles & Huberman, 1994).

2.3.1 Datainsamling

Ejvegård (2009) benämner insamlingen av material i forskning för teknik. Tekniker kan bestå av exempelvis intervjuer, enkäter och experiment. Genom den kvalitativa forskningen har jag arbetat med intervjumetodik som teknik, med denna teknik får man en djupare förståelse för en persons åsikter, känslor, uppfattningar och upplevelser (ibid). Att använda enkäter för datainsamlingen hade hjälpt mig att nå ut till fler informanter på kortare tid, dock så hade jag fått ytligare och tunnare intervjusvar. Då målet med studien var att förstå människors upplevelser av kaffedrickande ansåg jag att intervjutekniken var mest lämplig för mig att använda (Ejvegård, 2009). För att försäkra mig om att intervjuerna skulle ge tillräckligt med information för att besvara mina frågeställningar så gjorde jag på förhand en strukturerad intervjuguide kopplat till studiens syfte. När jag formulerade frågorna till intervjuguiden så tänkte jag på att inte använda ledande frågor, att använda ledande frågor kan få informanterna att svara på ett visst sätt vilket kan snedvrída resultatet. Jag var också noga med att ha tydliga, enkla och korta frågor för att underlätta svars möjligheten för informanterna (Ejvegård, 2009).

Intervjuerna

De personer som deltar i intervjuer kallas ofta för informanter eller intervjupersoner, dessa två benämningar har jag använt mig av i min studie (Ejvegård, 2009). I genomförandet av intervjuerna använde mig av en strukturerad intervjuguide där jag hade färdigt formulerade

frågor som var öppna vilket lät intervjupersonen själv tala fritt efter jag ställt en fråga, detta gav mig möjlighet att ställa eventuella följdfrågor vid behov. Jag genomförde intervjuerna med en informant åt gången. De flesta gjordes hemma hos respektive informant och några gjordes på kafé med en lugn atmosfär. Detta för att jag ville att informanterna skulle känna sig trygga och bekväma i intervjusituationen. Samtliga intervjuer spelades in med en Iphone enligt samtycke med mina informanter, de informerades också om att utgiven information endast skulle komma att användas i examinationsuppgiftens syfte. Jag spelade in intervjuerna för att kunna lyssna igenom dem efteråt och transkribera dem inför analysen (Kvale, 1997). Efter att jag intervjuat sex stycken informanter ansåg jag att materialet räckte för studien. Trots det begränsade antalet informanter upplevde jag att ett tydligt mönster framkom i intervjuerna.

Litteratursökning

För att erhålla kunskap om kaffets historia och framväxt som sällskapsdryck genomförde jag i början av studien en litteratursökning. Största delen av den litteratur som jag hittade om kaffe handlade om matkultur och kaffehistoria samt forskning utifrån ett medicinskt perspektiv. En bok som låg nära studieområdet innefattande alkohol- och kaffedrickande utifrån ett etnometodologiskt perspektiv och var skriven av Ingegerd Sigfridsson (2005). Jag har i studien sökt information från tryckt material såsom rapporter, internetkällor, artiklar och böcker (Ejvegård, 2009). I litteratursökningen har jag främst använt mig av sökorden, kaffe, kaffedrickande, kaffehistoria, kultursociologi, social interaktion, tradition och postmodernitet. Jag har sökt via sökmotorena Google, Google Scholar och Luleå tekniska universitets biblioteks databas "LUCIA".

2.4 Analys

Miles och Huberman (1994) menar att analysfasen pågår från studiens början tills rapporten är färdigskriven. Då jag själv genomfört samtliga intervjuer samt transkriberat dessa så har jag upplevt att jag fått en bra bild av hur intervjupersonerna använder sig av och upplever kaffedrickande. Jag började med att lyssna igenom de inspelade intervjuerna och transkribera dem ordagrant, sedan sökte jag efter meningsbärande kärnbegrepp i texten. Jag använde mig av mindmaps och understrykningspennor för att översiktligt se vilka begrepp som var mest återkommande och lämpliga att använda som kärnbegrepp, eller teman som det också kallas. Efter många ändringar och korrigeringar valde jag slutligen fyra olika teman för att kategorisera den information från intervjuaterialet som var relevant för syftet (Kvale, 1997).

De teman jag valde ut var ”Den sociala biten”, ”Kulturens norm”, ”Kaffet som paus” och ”Den förändrade kaffestunden”.

2.5 Etik

Enligt Ejvegård (2009) handlar etik om vad man får och inte får göra i en vetenskaplig undersökning. I studien har de forskningsetiska regler som gäller enligt vetenskapsrådet tillämpats (Codex.vr.se). De fyra etiska individskyddskrav som gäller för forskningsprocessen är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*.

Informationskravet har i denna studie tillämpats genom att jag informerat samtliga informanter om syftet med studien, vad intervjumaterialet skulle användas till och på vilket sätt jag planerat att använda det. Samtycketkravet är uppfyllt genom att jag frågat om tillåtelse att spela in intervjuerna samt genom att lova intervjupersonerna att när som helst kunna ångra sin medverkan och därmed radera allt den sagt. Konfidentialitetskravet har följts genom att allt material förvarats oåtkomligt för obehöriga samt genom att informanterna förblivit anonyma. Intervjupersonerna blev också informerade om att de skulle förbli anonyma i studien. Nyttjandekravet har jag tillämpat genom att endast använda den insamlade informationen i syftet för detta aktuella forskningsändamål. Jag har endast intervjuat personer över 18 år, för att säkerställa att inte bryta mot de särskilda etiska krav som ställs på forskning gentemot minderåriga (ibid.).

2.6 Reliabilitet & Validitet

Det är viktigt att metodiskt beskriva sitt tillvägagångssätt under hela studiens gång för att kunna nå en valid och reliabel studie, därför försöker jag i metodavsnittet att beskriva precis hur jag gått tillväga under hela uppsatsskrivandet (Kvale, 1997). Reliabilitet innebär hur mätningar utförts och hur tillförlitlig en studie är, samt om studien kan ses som giltig över tid eller endast under en aktuell period (Miles och Huberman, 1994). Kvale (1997) menar att en studie har hög reliabilitet om studien kan göras om av någon annan och få samma resultat, men han påstår samtidigt att detta är svårt då resultaten från kvalitativa studier alltid påverkas av den kontext man befinner sig i. För att stärka reliabiliteten i studien har jag varit ytterst noggrann med att spela in och transkribera mina intervjuer, genom att göra det så har jag försäkrat att inte glömma vad som sades och inte göra missvisande tolkningar på grund av det. Samtliga intervjuer genomfördes på lugna platser utan eller med ett fåtal människor i omgivningen, hemma hos informanterna eller på mindre kafeér. Jag tror att dessa miljöer kan ha bidragit till att intervjupersonerna blivit mer avslappnade och bekväma i situationen. Under

intervjuerna har kaffe druckits, vilket jag tror har bidragit till en mer positiv och lättsam stämning mellan mig och informanterna då intervjuerna handlade om just kaffedrickande. Då jag genomfört kvalitativa intervjuer med ett fåtal kaffedrickare i Luleå så är det svårt att utifrån mitt resultat dra några större slutsatser om hur människor upplever kaffedrickande generellt. Validitet innebär att mäta rätt sak, att undersöka det man egentligen tänkt undersöka för att kunna svara på sina frågeställningar. Genom att jag utformade en strukturerad intervjuguide att använda för samtliga intervjuer ökade jag förutsättningarna för att undersöka rätt sak då samtliga frågor i intervjuguiden var kopplade till studiens syfte. Att hålla sig objektiv i studien är ett sätt att stärka validiteten (Miles & Huberman, 1994). Jag har i bästa mån försökt att hålla mig objektiv genom att undvika att lägga in personliga åsikter och värderingar, dock så är det inte möjligt att vara totalt objektiv när man själv befinner sig i den studerade verkligheten (ibid.).

2.7 Metoddiskussion

När man startar en vetenskaplig studie bestämmer man sig tidigt för vilken metod man ska använda sig av. Vilken metod man väljer beror på studiens syfte och frågeställningar. Till denna studie valde jag att använda mig av en kvalitativ metod, vilket jag under undersökningen upplevt som mycket passande. Genom den kvalitativa metoden kunde jag nå en djupare förståelse för kaffedrickandet än vad jag hade gjort med en kvantitativ metod. Att hitta informanter till studien var aldrig ett problem, tvärtom, många var intresserade av att delta som intervjupersoner. Jag upplevde att snöbollsurval som urvalsmetod fungerade bra bortsett från att det ledde mig till en homogen åldersgrupp. Som tidigare nämnts så kan man till viss del tolka mitt därefter handplockade urval likt ett bekvämlighetsurval.

Bekvämlighetsurvalet har ur generaliseringssynpunkt fått mycket kritik för att vara ett "lättjefullt urvalsförfarande" då man menar att denna urvalsmetod oftast inte leder till något representativt urval (Esaiasson et al. 2009:214). Trots kritiken mot bekvämlighetsurval valde jag likt denna metod att själv handplocka intervjupersoner från min omgivning. Dock var mitt mål, till skillnad från att göra ett "lättjefullt urvalsförfarande", att berika min studie med fler åldersgrupper. Slutligen såg jag den kombinerade metoden som lyckad då jag efter genomförda intervjuer ansåg att jag nått rikligt med information som svarade mot syftet och frågeställningarna. Trots det ringa antalet informanter kunde jag urskilja ett tydligt mönster av de beskrivningar som jag fick av kaffedrickandet. Att göra fler intervjuer tror jag endast skulle ha bidragit till just det faktum att fler intervjuer genomförts, resultatet tror jag skulle ha blivit

detsamma. Att jag själv dricker kaffe och har en egen förförståelse inom ämnet har oundvikligt påverkat mitt sätt att tolka datan (Miles & Huberman, 1994). Därför har jag framfört mina egna reflektioner om kaffedrickande under kapitlet ”förförståelse och teorier”. I intervjutillfällena har jag sett det faktum att jag själv är kaffedrickare som både en fördel och en nackdel. Fördelen är att jag själv kan sätta mig in i intervjupersonens berättelser och förstå de känslor som beskrivs. Nackdelen är att jag känt igen mig mycket i de beskrivningar som gjorts och därför kanske omedvetet använt ett visst tonläge eller ansiktsuttryck under intervjutillfällena. En annan tanke är att jag kanske hade analyserat datan mer kritiskt om jag inte själv varit kaffedrickare. Då jag noggrant beskrivit mitt tillvägagångssätt, spelat in intervjuerna och transkriberat dessa så anser jag att studien har en god reliabilitet. Jag tror att studien skulle få ett liknande resultat om den genomfördes av någon annan i en liknande kontext. Genom att intervjuguiden utgick från uppsatsens frågeställningar så ökar validiteten för studien (Kvale, 1997). Jag anser att jag hittat svar till frågeställningarna och nått syftet med studien.

3. Förförståelse och teorier

I detta kapitel presenterar jag först min förförståelse i ämnet kaffedrickande, sedan presenterar jag det teoretiska ramverk som jag använt mig av.

3.1 Min förförståelse i ämnet

Då jag är en del av den population som jag studerar, alltså kaffedrickare, så vill jag diskutera mina erfarenheter i ämnet för att man alltid, till viss del påverkas av sin förförståelse då man tolkar sina data (Miles & Huberman, 1994). Jag själv introducerades tidigt till kaffe av mina föräldrar hemma i den lilla byn i Norrland där jag växte upp, min mamma arbetade då som barnskötare och min pappa som byggnadsarbetare. Under min uppväxt hade mina föräldrar kaffestunden som rutin på morgonen samt efter middagen. De tycktes alltid ta sig tid för att prata då de satte sig för att dricka kaffe, därför gick jag också ofta och satte mig med dem i köksbordet bara för att få vara med i denna unika stund och prata om livet. Dessutom tyckte jag att det doftade så gott med nykockt kaffe, jag fick en hemtrevlig känsla i kroppen. Första gången jag smakade kaffe var jag kanske åtta år, men då var det ingen smak jag fattade tyckte för, beskt och eländigt var det. Men eftersom mina föräldrar drack det varje dag så föll det mig naturligt att själv också börja dricka det regelbundet senare i livet. Idag dricker jag och alla mina tre syskon kaffe. Jag började dricka kaffe på högstadiet. Då brukade jag och min bästa kompis gå och sätta oss med lärarna i deras fikarum och titta en kopp kaffe under lunchrasten. I den åldern upplevde jag det lite vuxet och coolt att sitta och dricka en kopp kaffe, en häftig känsla där man fick vara med i de vuxnas samtal. Ungefär vid 16 års ålder började jag dricka kaffe för att det smakade gott, med mycket mjölk och fikabröd till förstås. Sen under gymnasiet blev nog kaffet mer en nödvändighet för att jag skulle orka hålla mig vaken, jag var en trött tonåring. Då drack jag det på mornarna främst och åt oftast en macka till som frukost. Där växte nog mitt behov av kaffe fram. Idag dricker jag kaffe varje dag. En bra dag startar med en kaffekopp och den är mycket viktig för mig både fysiskt och psykiskt. Morgonkaffet är min tid för att ladda upp inför dagen, samt för att väcka hjärnan till liv tidiga mornar. Sedan dricker jag gärna två till tre koppar till under dagen under olika tillfällen. En dricker jag ofta efter middagen. Så jag skulle nog säga att jag har ett behov av att dricka kaffe varje dag och jag själv relaterar en kaffekopp till lugn och harmoni, där man ofta sitter ner och talar med sina nära och kära om livet och framtiden.

3.2 Teorier

I nedanstående avsnitt beskrivs innebörden av att vi människor är sociala varelser och spelar ett socialt samspel, hur vi formar en viss kultur och hur vårt konsumtionssamhälle påverkar oss. Teorierna som jag presenterar i kapitlet har jag använt som redskap för att besvara mina frågeställningar. Jag började med att beskriva människan som social varelse genom den svenske sociologen Johan Asplund, för att sedan fortsätta med att beskriva Ferdinand Tönnies begrepp som handlar om gemenskap. Tönnies var en tysk sociolog som tillsammans med Max Weber och Georg Simmel grundade den tyska sociologin, dock var Tönnies verksam lite senare än de andra två (Johansson & Miegel, 1996). Sociologen George Simmel var verksam fram till år 1918 och han ses idag som en av sociologins klassiker. Han är en av de sociologer som i störst utsträckning studerat kulturens betydelse för samhället. Den samtida kollegan till Simmel, som också var verksam i Tyskland under början av 1900-talet, var klassikern Max Weber. Weber har haft stort inflytande inom kultursociologin. Kulturanthropologen Mary Douglas som levde mellan år 1921 och 2007, betraktas som en av efterföljarna till Emile Durkheim då hon likt Durkheim intresserade sig för mänsklighetens kollektiva former (ibid.). Social interaktion är centralt i mina teorier, sociologen Erving Goffmans teorier kom därför också att bli aktuella i kapitlet. Goffman levde fram till 1982, han blev mest känd för sina metaforer som beskrev det sociala livets teaterliknande former (Heidengren & Wästerfors, 2008). För att kort beskriva vad normer innebär så har jag använt mig av svensk litteratur av Bosse Angelöw, Thom Jonsson samt Björn Nilsson som alla är forskare inom samhällsvetenskap. Den nutida sociologen David Lyons perspektiv på postmodernitet har också kommit till användning då jag valde att diskutera vårt nutida konsumtionssamhälle i slutet av kapitlet. Ett flertal av de sociologer och teoretiker som presenteras i teoriavsnittet är centrala i Thomas Johanssons och Fredrik Miegels bok *Kultursociologi* (1996).

3.2.1 Den sociala människan

Till att börja med så presenteras Asplunds begrepp social responsivitet och asocial responslöshet, här betonas vår mänskliga dragningskraft till att svara på varandras beteenden.

Socialitet

I *Det sociala livets elementära former* (1987) beskriver Johan Asplund människan som en naturligt social varelse. Asplund lägger här fram sin teori om social responsivitet som innebär att människor har en sällskaplig svarsbenägenhet och att det är ett mänskligt behov att ge

respons när våra medmänniskor sänder ut något *stimuli*. Vår sociala respons innebär ett slags välbefinnande. Det handlar om att ge svar och gensvar till varandra, det måste inte röra sig om muntlig kommunikation i form av frågor och svar utan det kan handla om allt som man gör som är socialt eller kommunikativt. När personer uppmärksammar varandra och svarar på varandras beteenden så är de socialt responsiva. Enligt Asplund utgör den sociala responsiviteten en elementär gemenskap. Motsatsen till social responsivitet är begreppet asocial responslöshet. Det innebär att man inte svarar på ett stimuli och därmed är asocialt responslös. Den asociala responslösheten kräver social inläring som kan upplevas mycket svår och onaturlig för människan enligt Asplund då han menar att det ligger i människans natur att besvara en fråga eller ett stimuli.

*Efter vi tolkat Asplunds begrepp om social responsivitet och asocial responslöshet går vi vidare till Ferdinand Tönnies begreppspår *gemeinschaft* och *gesellschaft*. Det jag vill framföra med detta begreppspår är att vi människor tillsammans skapar en känsla av samhörighet genom att forma gemensamma sociala beteendemönster.*

Gemenskap

Ferdinand Tönnies begreppspår *gemeinschaft* och *gesellschaft* tillhör sociologins äldsta begrepp (Knoll & Witt, 2005). Begreppsparet ska ses som idealtyper eller tendenser i samhällen, inget samhälle kan beskrivas i enbart *gemeinschaft* – eller *gesellschafts* form. Begreppet *gemeinschaft* bygger på nära relationer och en känsla av gemenskap medan motsatsordet *gesellschaft* kan stå för bland annat individualisering och arbetsfördelning. *Gemeinschaft* förknippas ofta med det svenska ordet ”gemenskap” och innebär att individer är mer fokuserade på kollektiva än det individuella. I tendensen *gemeinschaft* har man gemensamma normer för sitt sociala beteende och en stark känsla av lojalitet gentemot varandra. Här är det kollektivets bästa som styr hur individerna i samhället handlar. Begreppet *gesellschaft* har motsatt betydelse kan tolkas som en tendens där man saknar samhörighetskänsla och gemensamma normer, alla individers prestationer gynnar endast dem själva.

3.2.2 Ritualer och normer

För att förstå vikten av att i vardagen ha gemensamma beteendemönster så följer här teorier om mänskliga ritualer och traditionella handlingar.

Ritualer

Max Weber menade att sociologins uppgift är att försöka förstå sociala handlingar utifrån den innebörd som den handlande individen själv lägger i sitt handlande (Eliason, 2005). Han delade upp sociala handlingar i fyra olika typer, en av typerna var *traditionellt handlande*. Traditionellt handlande menar han har sitt ursprung i sedvänjor och traditioner, då utövar man en handling för att det är tradition och för att man alltid har gjort så (ibid.). En teoretiker som betraktar vardagliga aktiviteter som människors ritualer för att skapa ordning i är Mary Douglas, hon intresserar sig för symbolers och ritualers roll för moralen och de sociala relationerna i samhället. Kort sammanfattat menar Douglas att människor genom att kommunicera och interagera med varandra överför kollektiv information som förstärker och bekräftar den sociala solidariteten. Vi använder alltså olika sätt att kommunicera social information för att förstärka gemenskapen mellan varandra. Hur vi skapar och använder konst, mat och musik är exempel på kulturella fenomen som kan ses som människors gemensamma ritualer. Att vi äter vissa måltider vid speciella tider under dagen och att varje måltid är organiserad på sitt sätt är en typ av social ritual som vi gemensamt skapat. I det sammanhanget är vårt ätande ett sätt att överföra social information och bekräfta varandras kodade aktiviteter. En kod kan ses som ett kulturellt mönster som består av gemensamma föreställningar hos en grupp eller ett samhälle (Johansson & Miegel, 1996).

Individer i ett samhälle skapar alltså gemensamma ritualer för att strukturera sin vardag, för att förstå på vilket sätt de sociala ritualerna skapas beskrivs här nedan vad normer innebär.

Normer

Det som vi upplever som normala och förväntade beteendemönster kallas för *normer*. En grupp som träffas regelbundet och har gemensamma mål skapar egenskaper för olika situationer där man beter sig likartat (Nilsson, 1996). Det innebär att individer tillsammans skapar normer och regler som styr vad individerna gör. Normerna kan delas in i informella och formella normer, de informella normerna är oskrivna regler inom en grupp medan formella normer är offentliga och nedskrivna (Angelöw & Jonsson, 1990). De som inte följer de informella normerna kan bestraffas av den aktuella gruppen genom att bli ifrågasatt eller tillrättavisad på något sätt. Den som bryter mot en formell norm blir bestraffad enligt lag (Nilsson, 1996). Normerna är mycket betydelsefulla för mänsklighetens samvaro, eftersom de starkt formar vårt sätt att vara som gruppmedlemmar och individer (Angelöw & Jonsson, 1990).

3.2.3 Interaktion och symboler

Nedan presenteras Simmels teorier om social interaktion. Genom dessa kan vi få en förståelse för sociala former som ett sätt för människor att forma sin vardag.

Sociala former

Georg Simmel menade att livet behöver former för att existera, gemensamma *sociala former* som ständigt utvecklas och förändras. Enbart genom den sociala interaktionen kan man förstå varför människor handlar som de gör och har de attityder och värderingar som de har (Johansson & Miegel, 1996). Simmel menade att interaktion i grunden alltid uppstår för särskilda ändamåls skull. Exempel på dessa kan vara erotiska instinkter, religiösa impulser, för att spela eller vinna, för att få stöd eller utbildning och så vidare (Wolff, 1950). Simmel menade vidare att människor drivs av motiv just för att ett samhälle ska kunna byggas.

Aktiviteterna vi utför drivs inte av det sociala, utan av *motivet* med våra handlingar. Våra handlingar blir sociala först när de läggs samman av enskilda individer till specifika former där man är med varandra, då bildas sociala former som hamnar under begreppet interaktion. De sociala formerna hjälper människor att strukturera sin vardag gemensamt och motverkar splittring mellan människor (ibid.).

Den sista interaktionsteorin som framförs är Goffmans dramaturgiska perspektiv. Det kan hjälpa oss att förstå varför vi beter oss på ett visst sätt i varandras absoluta närvaro. Och hur vi vet på vilket sätt vi ska bete oss adekvat i olika sociala situationer.

Symbolisk interaktionism

Erving Goffman har berikat sociologin med *det dramaturgiska handlingsperspektivet* där han liknar mänsklig interaktion med ett teaterliknande rollspel. Goffman (2009) definierade interaktion som individernas ömsesidiga inflytande på varandras handlingar och sätt att fungera när de befinner sig i varandras direkta fysiska närvaro. Den person som framträder vid ett tillfälle kallas aktören, medan andra som deltar i interaktionen kallas för publik eller åskådare. En aktörs framträdande kan enligt Goffman ses som den samlade aktiviteten hos en deltagare vid ett givet tillfälle, framträdandet är till syfte att på ett eller annat sätt påverka någon annan deltagare i interaktionen. Goffman intresserade sig för hur sociala situationer definieras. Han menade att det finns färdigt förutbestämda handlingsmönster för flera olika sociala situationer, dessa kallade Goffman för rutiner. Hur en aktör agerar i en social situation beror på hur denne definierar situationen samt om den väljer att följa det färdigt definierade

beteendemönstret eller hitta på något nytt (ibid.). I kommunikationen med andra använder sig människor av symboler, symboler kan vara ord, handlingar, gester eller föremål. Även ord kan bli symboler. Genom hela våra liv får vi genom språket information om ordens mening. När ett ord inte bara innebär en ljudkombination för oss utan har en gemensam mening för oss själva och våran omgivning så har det blivit en symbol (ibid.).

I följande avsnitt ändrar jag riktning från att beskriva det mikroorienterade perspektivet social integration till att betona mer övergripande tendenser i form av samhällsförändring. Det gör jag för att bilda en helhet i förståelsen för vår kultur idag.

3.2.4 Postmodernitet

Konsumtionssamhället

Det finns många olika definitioner på vad postmodernitet egentligen är. En definition som sociologen C Wright Mills använde för postmodernism under 1950-talet var "en ny historisk epok" (Pedersen, 1999). Enligt David Lyon (1999) startade dock den postmoderna tiden i slutet på 90-talet och kännetecknas av stora sociala och kulturella förändringar. När man talar om postmodernitet så handlar det ofta om konsumtion, enligt den engelske sociologen Mike Featherstone (Pedersen, 1999). Kommersiellismen har förändrat samhället. Där man tidigare kunde hitta arbetande slaktare, bagare och snickare som fyllde samhällets nödvändigheter hittar man idag enorma affärskedjor som restauranger, kaféer, butiker och liknande (Lyon, 1999). Den kommersiella kultur som Lyon (1999) beskriver framträder också inom kaffekulturen. Kedjor som Wayne's coffee och Starbucks är exempel på världskända nutida kommersiella kaféen. Lyon (1999) menar vidare att TV-reklamer är budskap som väcker köplust hos individerna i samhället. Vad man väljer att konsumera blir också symboler för vilket population man tillhör. TV-reklamer sänder ut olika budskap för att locka till sig konsumenter. Exempel på kända budskap genom TV reklamer är Nike – "Just do it!" och BMW – "The ultimate driving machine" (ibid.). För att koppla TV-reklam och budskap till denna studie så kan man reflektera över kaffemärket Gevalias relativt kända budskap – "När du får oväntat besök".

Även om studiens fokus ligger på vardagslivets microsociologiska nivå så har den sociala förändringen på makronivå relevans för studien. Kaffet är en konsumtionsvara och påverkas därför naturligt av våra shoppingtendenser. Detta faktum innebär att vårt kaffedrickande till viss del kan förstås med hjälp av den större samhällsförändringen.

4. Resultat

I detta avsnitt presenteras ett urval av vad som framkommit i intervjumaterialet. Jag har valt en tematisk presentation där varje tema svarar mot övergripande teoretiska begrepp som är centrala för min insamlade data.

4.1 Den sociala biten

Samtliga av mina informanter ser kaffedrickandet till största delen som en social företeelse, något som man gör tillsammans med någon. Några intervjupersoner beskrev att anledningen till att man börjat dricka kaffe är för att det känns som en naturlig del i vuxna samtal, möten och umgängen.

Det är fortfarande en ganska social grej, jag dricker sällan kaffe när jag är ensam hemma. Ibland på morgonen kan jag dricka när jag är själv, men det är väldigt sällan.

I ovanstående citat beskriver en informant hur denne prioriterar kaffedrickandet i umgängessammanhang medan det inte är lika viktigt att göra ensam. Ett flertal av mina informanter talar om att de i umgängessammanhang känner sig mer sociala när de dricker kaffe, att de på något sätt får en mer intim känsla av umgänget då man tillsammans dricker kaffe.

Jag skulle nog säga att jag dricker kaffe för sällskapetets skull.. jag känner väl kanske att man kommer folk närmare om båda dricker kaffe.

Några av intervjupersonerna menade att de kan känna att någonting saknas om man inte dricker kaffe tillsammans när man är på besök hos någon, umgänget tycks inte på samma sätt bli fullbordat om man utesluter kaffedrickandet under besöket.

Ibland har man ju börjat fråga att ”har ni kaffe” när man hälsar på vissa. Det känns som att något fattas när man inte har kaffekoppen, men jag kan inte riktigt sätta fingret på vad det gör för skillnad... men på något sätt så är det så naturligt att man dricker en kopp kaffe just när man umgås med någon.

Man kan ju inte bara sitta såhär rakt upp och ner vid köksbordet hos någon. Vissa dricker ju inte, så om man då kommer hem till någon som inte dricker då blir man lite såhör.. (slår med fingrarna på bordet) Vad ska vi göra nu.. kan man få lite kaffe typ.. haha.

Ovanstående två citat visar hur informanter upplever att någonting saknas i umgänget om man inte dricker kaffe tillsammans. En annan intervjuperson menar på samma sätt att kaffekoppen gör en skillnad i umgängenssammanhang. Informanten nämner också att samtalen upplevs som djupare om man dricker kaffe tillsammans. Detta tolkar jag som att man får en tillfredställande känsla av att befinna sig i en gemenskap, kaffedrickandet blir en gemensam aktivitet som kan föra människor närmare i olika sammanhang.

Kaffekoppen är ju viktig just för att det är en social grej, man gör en aktivitet tillsammans på något sätt. Men och kanske att man får sätta sig ner tillsammans och sådära. Det skulle kännas jättekonstigt om man inte drack kaffe när man umgicks hos någon... Jag tror att det är ännu djupare samtal och sådär att.. än att man bara sitter och bara ska se på TV.

Jag dricker oftast kaffe i samband med att jag äter. Och så när man hälsar på folk. För att ha något att göra medan man sitter och pratar.

Citaten ovan belyser hur informanter ser kaffedrickandet som en naturlig aktivitet när man är på besök hos någon och under samtalet. Följande citat visar hur en annan informant beskriver att hon vanligtvis dricker kaffe under besök.

Det är något jag gör när jag är med folk. Det blir automatiskt när man hälsar på folk eller när folk hälsar på en så bjuder man ju alltid på kaffe. Frågan finns ju alltid där även om personen sedan inte vill dricka kaffe det är ju en sak.

Majoriteten av mina informanter har svarat att kaffekoppen är av stor vikt i umgängenssammanhang och de flesta ser det som en naturlig del att bjuda på kaffe när folk kommer på besök i hemmet. När jag frågade en av informanterna om denne brukar bjuda folk på kaffe i hemmet och varför i så fall så fick jag följande svar.

Jo, nästan alltid. Jag vet inte.. jag tror väl att dom vill ha det, haha. Det blir som en sällskapsdryck att.. ja.. men vi tar oss en kopp kaffe.

4.2 Kulturens norm

Samtliga informanter menar att anledningen till att de börjat dricka kaffe är för att människor i omgivningen gör det. Det tycks vara en tradition och en normal aktivitet. Många har börjat hemma med familjen, på stan med kompisar eller på arbetsplatsen. Alla mina informanter har

minst en förälder som dricker kaffe regelbundet, några menade att detta kan vara en orsak till varför de själva dricker kaffe idag. De flesta av informanterna menar att man inte föll för smaken från första början utan det var någonting man fick lära sig att tycka om med tiden.

Det var någonting jag fick lära mig att gilla, det var inte gott med kaffe från början, de var dopbandet av kex som var gott. Sen har man väl vant sig vid smaken. Vet inte riktigt hur det har blivit mer.

Njaa, det är ju så med många smaker när man är liten och kaffe var ju en sådan smak att man ryggar lite tillbaka. Men man fortsatte ändå, haha. Det var nog bara för att.. Alla andra drack ju det ju, en vuxengrej.

Det milda smaksatta kaffet tyckte jag ju om redan från början, men just svart kaffe fick man ju träna lite på. Det är ju lite speciell smak sådär så det är ju kanske ingenting som folk dricker för att det ska vara gott första gången.

Ovanstående citat pekar på något mycket intressant, att kaffe inte är en dryck som folk till största del börjar dricka för att det smakar gott. Det betyder alltså att kaffet har någon annan dragningskraft för människor. Att bjuda och bli bjuden på kaffe när man hälsar på folk verkar vara mycket normalt och nästan självklart bland de flesta av mina informanter.

Det är väl för att det är tradition, det är ju ganska traditionellt att bjuda på kaffe om någon kommer förbi, speciellt om man har såhär fika också.

Jag tror att de som inte dricker kaffe själva ändå ofta har åtminstone snabbkaffe hemma för att kunna bjuda folk som dricker det på kaffe i alla fall. Det flesta har ju ändå det hemma, kaffe måste man ju som ha hemma för att kunna bjuda folk på det.

Alltså närmaste släkten bjuder ju alltid på kaffe. Sen.. jaa.. de flesta bjuder ju på kaffe. Jag vet faktiskt inte vem som inte bjuder. De flesta gör ju det. Jag kommer nog inte heller på någon som inte dricker kaffe, det är kaffe överallt.

I ovanstående citat menar informanterna att kaffe är nödvändigt och traditionellt att bjuda på i hemmet. Detta ser jag som att en viss norm infinner sig, att man normalt sett bjuder på kaffe när folk hälsar på hemma. Man kan i intervjuvaren se att många börjat dricka kaffe för att göra ”som alla andra”. Detta tolkar jag som att man upplever en positiv känsla att genom

kaffedrickandet bli en del av en större gemenskap. Det kan handla om arbetsrelaterade pauser som ”kafferaster” eller möten i offentliga miljöer eller i hemmet.

Jag började dricka kaffe när jag började jobba som lackerare. Då började jag bara dricka det för att alla andra drack det.

Alla dricker ju kaffe i min omgivning, nä det är typ en i min omgivning som inte dricker kaffe och det är min syster, jättekonstigt. Men det är ju som lite såhär välkomnande, eller jag vet inte.. Ja men typ att det är ju som en tradition, ska man prata så ska man dricka kaffe.

Följande citat visar tre svar jag fick när jag frågade intervjupersonerna om de upplever kaffedrickandet som en normalitet i sin omgivning.

Ja, kaffe är absolut normalt, det är väl för att alla gör det, alltså alla dricker ju kaffe. Så det har väl blivit det, eller har väl varit det länge.

Det är nästan lite konstigt när folk i ens omgivning inte dricker kaffe. Det är absolut mer normalt att dricka än att inte dricka.

Jaa, det är ju någonting med kaffe. Men det hade ju faktiskt lika gärna kunnat vara någonting annat. Men det är lätt att göra, det är billigt. Och.. Alla har det hemma. Det är väl därför det blir normalt.

Många av informanterna menar att de aldrig har reflekterat över varför de dricker kaffe, ”det bara blev så”, ”det är ju så vanligt” och ”alla andra gör ju det” är upprepade svar som kom under intervjuerna. Genom att det verkar vara så normalt och integrerat i många människors vardag så kan man se det som en kultur, eller en norm som finns i vår kultur.

4.3 Kaffet som paus

Att få sitta ner, ta en paus och inte behöva göra något annat samtidigt är något som mina informanter uttrycker som en viktig del i kaffedrickandet. Kaffestunden verkar förknippas med en lugn stund eller en rast för samtliga av mina informanter.

Det är ju en lugn stund att sitta ner och dricka kaffe, det bästa är att kunna få sitta ner och njuta av den.

Kaffe, då tänker jag på att ta det lugnt. Att det kan vara så skönt att ta en kaffe och sätta sig i soffan och slå igång musiken och de... det är som något särskilt med kaffe.

Nedanstående citat visar hur andra informanter gör liknande kopplingar mellan att dricka kaffe och ta en paus.

När jag väl gör det, jag känner.. hoff.. lugn, att jag får sätta mig ner och ta en kaffekopp. Ja men det blir som ett avbrott. Jo, det känns som lugn och ro, en paus i vardagen.

Jag tar sällan en kaffe to go utan jag vill gärna sätta mig ner, eller att man tar med sig och går och sätter sig någonstans. Men det här med att gå och dricka i farten, det är som fel sätt för mig att dricka kaffe på.

Ja men det här lugnet, att man blir avslappnad. Man får sitta ner och bara dricka sitt kaffe, kanske bläddra i någon tidning.

Citaten ovan belyser att informanterna föredrar att sitta ner för att dricka kaffe, vilket också talar för att kaffedrickandet symboliserar en typ av fysisk paus. Några av informanterna menar att det ofta är känslan av kaffedrickandet som kan vara av större betydelse än själva smaken av kaffedrycken.

Intervjupersonerna tycks på liknande sätt förknippa kaféebesök med en fysisk paus efter shoppingrundan.

Asså det är.. ja det doftar ju verkligen kaffe i hela lokalen när man går på fik, då känner man bara mm.. vad gott med en kopp kaffe. Så då får man som den där känslan att åh va skönt att bara sitta ner en stund och ta en kopp kaffe, kanske har man gått en shoppingdag på stan och sådär.

De flesta av mina informanter svarade att morgonen var den viktigaste tiden under dagen att dricka kaffe, nedanstående citat visar hur informanterna beskrev morgonkaffet som den högst prioriterade kaffestunden och hur den innebär en lugn stund och uppladdning inför dagen.

Som viktigast att dricka kaffe.. det är nog på morgonen. För att jag behöver en stressfri stund, ja men såhär att jag kan sätta mig ner och dricka kaffe. Ladda upp för dagen. Det är så mycket stöj och liksom, när man ska till dagis och sådana där saker. Då är det faktiskt skönt att sätta sig ner och dricka en kaffekopp innan man.. tar tag i dagen.

En annan kaffedrickare svarade likt den ovanstående.

Det är nog också lite att ta det lugnt också, som till exempel på morgonen så äter jag oftast frukost först och sen dricker jag en kaffekopp. Och då blir det som att, då har man en anledning att sitta ner och ta det lugnt längre på morgonen innan man ska göra sig i ordning och fara iväg någonstans.

När jag frågar en av mina informanter varför denne tror att kaffet är så integrerat i vår vardag så svarar informanten att en orsak skulle kunna vara behovet av en paus i vardagen och att kaffedrickandet förknippas med en paus idag.

Jag tror att kaffet kan vara en så viktig del idag just för att det är en stund att sitta ner och ta det lugnt, att man kanske har mycket att göra idag. Sådär, att det är ju som en paus. Det blir som en symbol för att ta paus.

4.4. Den förändrade kaffestunden

När jag frågar mina informanter om de själva upplevt några skillnader i kaffedrickandet under åren så får jag mycket blandade svar. Många påpekar dock de många olika varianterna av kaffe som tillkommit, att man idag kan dricka så många olika typer av kaffe medan det tidigare nästan bara serverades ”vanligt” svart kaffe. Informanter beskriver hur det på kaféer idag finns långa listor av olika kaffevarianter att välja på, namngivna olika beroende på mängd mjölk, om den är skummad eller oskummad, smaksatt eller ej, med grädde eller socker och så vidare, vilket det inte fanns förut.

Det har ju blivit ett större utbud över huvudtaget av kaffesorter. Där hänger man väl inte med så jättebra.

Men ja det finns ju så mycket konstiga grejer nu, alltså att det kommer bara massa olika nya alternativ till vanligt kaffe. Det kommer jag inte ihåg att det fanns så mycket varianter förut.

Någon latte har jag druckit någon gång men det är ju inte kaffe.

I citaten ovan beskriver olika informanter att de upplever att allt fler varianter av kaffe tillkommit. Något annat som några av informanterna nämnde var att själva sättet att dricka kaffe på förändrats en del. Citaten nedan visar hur några intervjupersoner säger att kaffedrickandet förändrats.

Det finns ju massor med olika apparater som man gör kaffe med idag och jag tycker inte om det kaffet, det godaste kaffet är kokkaffe i panna.

Ovanstående citat belyser att informanten upplever att allt fler alternativ till att göra kaffe har tillkommit, att marknaden erbjuder allt fler kaffemaskiner.

Det har väl säkert skett någon skillnad, för man kan ju se på när man jobbar med äldre, att de vill dricka sitt kaffe med socker och grädde. Alltid en sockerbit att suga på och så smuttar de på kaffet, eller att de dricker på fat. Det tycker jag mig ha sett att många gör.

Intervjupersonen i citatet ovan hade inte själv upplevt någon större förändring i kaffedrickandet men kunde se en skillnad mellan hur hon själv dricker sitt kaffe och hur äldre personer i hennes omgivning dricker kaffe. En annan intervjuperson hade lagt märke till att fler tar med sig sitt kaffe idag, att de flesta kaféer har pappmuggar för att folk ska kunna ta med sitt kaffe på vägen.

Men och sen att det är liksom mycket att man tar med sig kaffe idag. Alla fik har ju det nu, sådana pappersmuggar man kan ta med sig, att man inte sitter ner och dricker kaffe utan att man tar det med istället. Men att samhället har förändrats kanske, att det har blivit mer stressigare.

En informant upplever att kaffedrickandet var mer av en festlig stund förut än vad det är idag.

Det var inte att man kokade flera gånger per dag sådär. Men då var det ju att när folk hälsade på så hade man fram massor med bullar, fikabröd. Drack man kaffe så fick man fikabröd.. så förr var det alltid mycket fika till kaffet, det var mer som en fest.

En av informanterna beskrev kaffedrickandet som något som blir alltmer internationellt och fascinerades över hur stora vissa kaféekedjor är.

Kaffe är ju en sådan universell grej, det är ju verkligen över hela världen. Det är kaffe på olika sätt. Det finns ju mycket i olika sammanhang, men man tänker som ändå såhär på olika kafé kedjor som typ Starbucks, som har exakt samma kaffe och exakt samma liksom recept på alla kaffedrinkar och allt. Och det spelar ingen roll vart i världen du är så får du samma dryck där.

Kaffe upplevdes enligt en av informanterna också som något som går i mode.

Jag tycker det är ganska intressant att kaffe går i mode, nu är det nästan ute att dricka latte och man ska hellre dricka en svart kopp. Till skillnad för några år sedan, då skulle man ju som dricka latte eller cappuchino.

4.5 Teoretisk återkoppling

Följande avsnitt utgörs av mina egna tolkningar av resultatet kopplat till det teoretiska ramverket. Presentationen sker enligt mina valda teman i samma ordning som resultatet ovan för att inte missa viktiga bitar av materialet.

Den sociala biten

Genom mina resultat framkommer att kaffedrickande ur mångas perspektiv upplevs som en social företeelse. Det centrala i handlingen tycks vara det sociala mötet människor emellan. Kaffet kan ses som en gemensam, sällskaplig dryck. Människor tycks uppleva både sig själva och sina medmänniskor som mer mottagliga för umgänge och samtal då man dricker kaffe tillsammans. För att förstå varför vi känner oss mer socialt öppna eller mottagliga när vi dricker kaffe använder jag Johan Asplunds (1987) begrepp social responsivitet. I mötet mellan människor kan Asplunds begrepp stimulera och respons hjälpa oss att förstå varför människor upplever en ökad känsla av tillfredställelse i umgänget av att dricka kaffe tillsammans. Att en person dricker kaffe kan ses som ett stimuli, att den andre också gör det kan ses som en respons på det stimuli. När vi förstår Asplunds (1987) teori om den socialt responsiva människan så kan vi också förstå att den gemensamma aktiviteten kaffedrickande blir ett naturligt sätt för människor att svara på varandras beteenden. Därmed upplever människor varandra mer öppna och tillgängliga i sammanhanget. Kaffedrickandet kan alltså tolkas som en socialt responsiv aktivitet. Den responsiva aktiviteten i sin tur ger individerna en ökad känsla av tillfredställelse.

Tönnies begrepp *gemeinschaft* ger oss ytterligare en tolkning av kaffedrickandet som en social företeelse (Knoll & Witt, 2005). Man kan förstå de integrerade kaffestunderna i vårt samhälle som ett beteendemönster vi människor tillsammans skapat för att känna tillhörighet och gemenskap. Kaffedrickandet kan liknas vid tendensen *gemeinschaft* då det är ett resultat av det kollektiva intressets sociala beteendemönster.

Kulturens norm

För att förstå varför, när, var och hur kaffe förtärs i vårt samhälle idag så bör vi först förstå att kaffedrickandet är en del av kulturen. Det kan tolkas som en norm i vår kultur för att det upplevs som en normal och förväntad företeelse av människor. Kaffet är integrerat i ett flertal vardagliga situationer. För att ge ett exempel på hur kaffe kan vara integrerat i en vardaglig situation kan man tänka sig att en arbetsgrupp tar rast kl. 09.00 varje vardag och under denna

rast sitter man ner, dricker kaffe och samtalar med varandra. Det är ett exempel på hur kaffet kan vara en egenskap i en situation och utvecklas till en norm. Dragningskraften till att börja dricka kaffe har enligt majoriteten av informanterna varit att de flesta människorna i deras omgivning gjorde det, samt att det sågs som en mycket normal vardaglig aktivitet. Idag dricker människor kaffe i hemmet, på arbetsplatsen, på besök hos andra, på skolan, på kaféer, restauranger och även mellan besöken på de olika destinationerna, det sker i princip överallt. Att dricka kaffe tycks vara viktigast på morgonen, enligt mina informanter. Mary Douglas kan ge oss en tolkning till varför vi skapat en rutin för att dricka kaffe just på morgonen (Johansson & Miegel, 1996). Att dricka kaffe under speciella tider på dygnet kan ses som en kulturell sociala ritual för att skapa ordning i vardagen. Det återkommande morgonkaffet kan tolkas som en kodad aktivitet som människor i ett samhälle skapat för att bekräfta de gemensamma ritualerna. Att bjuda människor på kaffe då de kommer på besök är också återkommande i mitt resultat, man antar att människor i ens omgivning förväntar sig kaffe under besöket. Många har uttryckt att man bjuder på kaffe i hemmet för att det är traditionellt och välkomnande. Max Webers handlingstyp *traditionellt handlande* syftar på en handling som utförs för att ”man alltid har gjort så” och det kommer från tidigare sedvänjor (Eliason, 2009). Genom att kaffe faktiskt är något som man under en lång tid bjudit på i hemmet så kan man, genom Webers traditionella handlingstyp, förstå varför människor gör det idag. Att bjuda på kaffe i hemmet kan enligt mitt resultat också tolkas som en norm. Om någon i sällskapet inte dricker kaffe så kan det ifrågasättas. Kaffedrycken uttrycker på det sättet en informell norm i vardagen, en oskriven regel.

Kaffet som paus

Enligt Simmels teorier kan man tolka kaffedrickandet som en egenskap i olika sociala former (Johansson & Miegel, 1996). Vår vardag är fylld av sociala former som finns till för att skapa struktur, kaffedrickandet ingår enligt informanterna som en integrerad del i många vardagliga sociala former. Här kan återigen mitt exempel tas upp om arbetsgruppens som tar rast kl. 09.00, rasten kan här tolkas som en social form och kaffet som en egenskap i den sociala formen. Man kan också genom Simmel tolka kaffedrickande som en handling som utförs av en person vars motiv kan vara någonting annat än just själva kaffedrickandet (ibid.). Motivet med att dricka kaffe skulle kunna vara att få en fysisk paus eller att samtala med någon eventuellt för att uppnå något.

Samtliga informanter som deltagit i studien menar att kaffet är en symbol för paus. Att man tar en ”kafferast” eller en ”kaffepaus” står för att man tar en paus, även om man inte alltid dricker kaffe under den pausen. Att dricka kaffe förknippas ofta med att ta en rast från den sysselsättning man håller på med. Därför tolkar jag vår kulturs användning av begreppet kaffe som det Goffman (2009) menar med vardagens symboler. Kaffet är i vårt samhälle en symbol för paus. Att bjuda andra människor på kaffe då de kommer på besök kan ses som en typ av framträdande av en aktör i en färdigt definierad situation. Ibland är kaffekoppen förväntad av publiken (gästerna) och därför kan man förstå att aktören i sammanhanget följer den färdigt definierade rutinen och bjuder gästerna på kaffe i hemmet för att följa det sociala samspelet (Goffman, 2009).

Den förändrade kaffestunden

Som vår övriga kultur förändrats har också kaffekulturen förändrats, det finns fler valmöjligheter idag (David Lyon, 1999). Alternativen på hur man kan tillaga och köpa kaffe ger oss möjligheten att spegla vilken population vi tillhör. Om man har en kaffemaskin med mjölkskummare i hemmet eller en vanlig kaffepanna kan exempelvis säga något om vem vi är. Att man på kaféer kan välja mellan flera olika sorters kaffe ger oss möjligheten att genom valet av kaffesort signalera en viss social tillhörighet. I denna studie framkom dock att informanterna inte hade någon uppfattning om att valet av kaffesort eller kaffemaskin skulle säga något om vem de är. Stora kafékedjor som till exempel Wayne´s coffee och Starbucks breder ut sig vid städernas centrum för att människor ska besöka just deras kafé för att ta en paus under shoppingrundan. TV-reklamen för kaffet Gevalia med sitt budskap ”När du får oväntat besök” säger något om den kaffekultur som råder idag, inte bara med sitt kommersiella budskap utan också på vilket sätt vi använder kaffedrycken i vår vardag. Den kommersiella aspekten av kaffet har inte varit speciellt framträdande i mina resultat. Varför jag ändå valt att belysa aspekten är för att bilda en bättre helhetsförståelse av kaffekulturen.

5. Diskussion och slutsatser

Här nedan diskuterar jag mina tankar och reflektioner av arbetet i helhet samt drar mina slutsatser från studien.

Mitt syfte med studien var att studera och beskriva när, var, hur och varför människor dricker kaffe idag samt undersöka vilka upplevelser människor har av att dricka kaffe i sociala sammanhang. Här nedan kommer en sammanställning av frågeställningarna med slutsatser.

Under vilka sociala former dricker man kaffe idag?

Människor dricker kaffe i princip överallt idag, ofta i samband med att man ska umgås med andra människor eller för att ta en paus i vardagen. Kaffe dricks främst i hemmet, på arbetet, på skolan, på besök och i offentliga lokaler. Det är mycket vanligt med ”take away” kaffe, som innebär att man tar med sig kaffe i en mugg på vägen någonstans. Det är svårt att definiera samtliga sociala former där kaffe förtärs då det dricks nästan överallt.

Vilka upplevelser har människor av kaffedrickande i sociala sammanhang idag?

Människor upplever både sig själva och människor i sin omgivning som mer sociala och öppna gentemot varandra när man dricker kaffe tillsammans. Man upplever att kaffet i sociala sammanhang bidrar till att man tar sig tid för att samtala med andra och får en mer tillfredställande känsla av umgänget, gemenskapen och tillhörigheten.

Vilken betydelse har kaffet för det nutida vardagslivet och dess skilda sammanhang?

I hemmet betyder kaffe välkommen och ses som en traditionell sed. I offentliga lokaler betyder kaffet ofta en paus i shoppingrundan. Valet av kaffesort i offentliga lokaler kan sända ut signaler om konsumenten som har en betydelse för omgivningen. Vilken kaffemaskin man har i hemmet kan säga något om personens sociala tillhörighet. På arbetsplatsen ser man främst kaffet som en *kaffepaus* eller *kafferast* men också där dricks det i samband med möten och samtal mellan människor. Kaffet har olika betydelser i olika sammanhang. Kaffets mest återkommande betydelse i det nutida vardagslivet är enligt min studie är att kaffet innebär en paus och gemenskap.

Syftet har varit detsamma från det att undersökningen startade medan frågeställningarna har korrigerats under skrivandets gång för att bilda en så bra helhet av arbetet som möjligt. Jag har upplevt syftet som lätt att följa under datainsamlingen och analysarbetet. Dock upplevde jag att det blev relativt många olika teorier. Nästan för många för att ge en tydlig teoretisk

struktur. Anledningen till att studien resulterade i många olika teorier kan vara för att vardagslivssociologin som jag utgått ifrån innehåller många olika mikrosociologiska teorier och perspektiv.

Sigfridsson (2005) som behandlar kaffe och alkohol ur ett kulturellt perspektiv kom i sin studie, som genomfördes under 90-talet i Göteborg, fram till bland annat att kaffe ses som normdrycken i många sammanhang och att människor känner gemenskap genom drycken. Intressant för mig är att vi fått relativt samstämmiga resultat även om vi utgått från skilda perspektiv och syften.

Så, varför umgås vi så ofta runt kaffekoppen? Det fanns flera intressanta samhälleliga och mänskliga aspekter som kan förklara varför kaffet används frekvent i vår vardag. Studien ger olika perspektiv på kaffedrickandet vilket kan hjälpa oss till en förståelse för hur kaffet kommit att bli den del av vår kultur som den är idag. Kaffet är också en integrerad del av sociala rutiner och former i vår kultur, något som vi ofta inte lägger märke till för att de är så ”ingrodda” i våra sociala beteenden. En så enkel sak som en kaffekopp i vardagen kan ha stor betydelse för vår mänskliga interaktion och våra liv. Vi tror att vi vet varför vi utför våra handlingar, men vet vi det egentligen? När vi säger att vi beter oss på ett visst sätt för att ”alla andra gör det” så vet vi ju egentligen inte varför vi gör det. Den bakomliggande orsaken till en världsomfattande vardaglig rutin är ju knappast att person A gör som person B bara för att ”person B gör det”. Det finns alltid en längre historik och tradition för våra specifika ritualer. Det är mycket intressant att våra samhällen präglas av många definierade beteenden för olika situationer. Varje specifik rutin har skapats någonstans och formats på vägen. Hur samhällen är uppbyggda idag hänger ihop med våra styrda beteenden med gemensamma normer, som vi sällan ifrågasätter. Vi tror att vi utför en handling precis just för att vi själva vill det, men det finns så många bakomliggande faktorer. Våra mänskliga behov är kärnan till alla handlingar och sedan har livets former utvecklats utifrån det med teknologi, industri, konsumtion och så vidare. Att kaffet en gång i tiden varit en lyxvara och idag är en vardaglig folkdryck får en att fundera. Kan det vara så att den idag är en så populär dryck av den anledning att den en gång hade ett högre värde och sågs som lyxig? Och att Sverige är tvåa i världen bland högsta kaffekonsumenter? En reflektion kring det gäller vårt kalla klimat, vem vill inte njuta av en varm kopp kaffe en kall svensk vinterdag? Vi får inte heller glömma att kaffedrickandet bygger på en global arbetsdelning som är ekonomiskt, politiskt och miljömässigt organiserad. Villkor skapas därför för både producenter och konsumenter av kaffe, exempelvis så är

rättvisemärkt samt kravmärkt kaffe dyrare. Denna aspekt av kaffet faller utanför mitt syfte men är värt att nämnas. Avslutningsvis så anser jag att kaffedrickandet har varit ett mycket intressant fenomen att studera genom det sociologiska perspektivet.

5.1 Förslag för framtida studier

I framtiden skulle det vara intressant att studera kaffedrickande utifrån ett generations- eller genusperspektiv. Finns det skillnader i olika generationers inställning till kaffedrycken? Har genus någon betydelse för hur man upplever kaffedrycken? Ett annat intressant område att studera skulle vara på vilket sätt människor som inte dricker kaffe upplever kaffedrickandet. Vilka sanktioner kan man träffa på när man inte dricker kaffe? Bjuds det alltid på en alternativdryck till kaffet för dem som inte föredrar drycken? Upplever människor att exempelvis te på liknande sätt som kaffet är en sällskapsdryck? En annan intressant aspekt att undersöka är den medicinska aspekten av kaffet, hur upplever människor att de påverkas fysiskt av kaffedrycken? Upplever man den uppiggande effekten av koffeinet som en bidragande orsak till en tillfredställande upplevelse av drycken?

Referenser

Böcker

- Angelöw, Bosse., Jonsson, Thom. (1990) *Introduktion till socialpsykologi*. Lund, Studentlitteratur.
- Asplund, Johan. (1987) *Det sociala livets elementära former*. Göteborg, Bokförlaget Korpen.
- Denscombe, Martyn. (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom Samhällsvetenskaperna*. Lund, Studentlitteratur.
- Ejvegård, Rolf. (2009) *Vetenskaplig metod*. Lund, Studentlitteratur.
- Eliason, Sven. (2005) *Émile Durkheim 1858 - 1917*. I Boglind, Anders., Eliason, Sven & Månson, Per. *Kapital, rationalitet och social sammanhållning (197-275)*. Stockholm, Norstedts.
- Esaiasson, Peter., Gilljam, Mikael., Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. (2009) *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm, Norstedts Juridik.
- Goffman, Erving. (2009) *Jaget och maskerna – en studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Norstedts.
- Heidegren, Carl-Göran., Wästerfors, David. (2008) *Den interagerande människan*. Malmö, Gleerups.
- Hviid Jacobsen, Michael., Kristiansen, Søren. (2005) *Hverdagslivet – Sociologier om det upåagtede*. Köpenhamn, Hans Reitzels forlag.
- Hviid Jacobsen, Michael. (2009) *Encountering the Everyday – An Introduction to the Sociologies of the Unnoticed*. Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- Johansson, Thomas., Miegel, Fredrik. (1996) *Kultursociologi*. Lund, Studentlitteratur
- Knoll, Thomas., Witt, Ann-Katrin. (2005) *Ensam tillsammans – Senmodernitet, gemenskap, individualisering*. Lund, Studentlitteratur.
- Kvale, Steinar. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund, Studentlitteratur.

- Lilliehöök, Johan O. (1937) *Kaffets saga och segertåg*. Stockholm, Natur och kultur.
- Lindgren, Sven-Åke. (1993) *Den hotfulla njutningen – Att etablera drogbruk som samhällsproblem 1890 – 1970*. Stockholm/Stehag, Symposium Graduale.
- Lyon, David. (1999) *Postmodernity – second edition*. Buckingham: Open University Press.
- Miles, M B., Huberman A M. (1994) *Qualitative data analysis - An expanded sourcebook*. California, Sage Publication Inc.
- Nilsson, Björn. (1996) *Socialpsykologi*. Lund, Studentlitteratur.
- Pedersen, Poul Poder. (1999) *En postmodern nutid?*. I Andersen, Heine., Kaspersen, Lars Bo (Red.). *Klassisk och modern samhällsteori* (483-503). Lund, Studentlitteratur.
- Sigfridsson, Ingegerd. (2005) *Självklara drycker?, Kaffe och alkohol i social samvaro*. Göteborg, Bokförlaget Arkipelag.
- Wolff, H. Kurt. (1950) *The sociology of George Simmel*. New York, The free press.

Webbsidor

- Aftonbladet.se. (2008-10-25) *Visa vem du är – med din kaffekopp*. Hämtat 2012-05-15 från:
<http://www.aftonbladet.se/matvin/article11547165.ab>
- Codex.vr.se. (2010-03-09) *Om forskningsetik*. Hämtat 2012-05-05 från:
<http://www.codex.vr.se/forskningsetik.shtml>
- Kaffeinformation.se. (2007-03-29) *Kaffekonsumtion per invånare*. Hämtat 2012-03-26 från:
<http://www.kaffeinformation.se/templates/FullPage.aspx?id=856>

Bilaga 1

Detta är en underhållande bilaga som relaterar till min studie. De olika beskrivningarna kan avslöja vilken kaffetyp du är! Hämtad från tidigare refererad artikel: Aftonbladet.se

<http://www.aftonbladet.se/matvin/article11547165.ab> Publicerad: 2008-10-25

Vilken kaffetyp är du?

Gottegrisen

Beställer: Kaffe blandat med varm choklad, after eight i botten, tjock vispgräddde och ett lager riven choklad.

Fikapersonlighet: Ska det fikas ska det vara sött och gott. Gottegrisen drömmer sig tillbaka till barndomens kök, då chokladröran i botten av muggen var målet. Surt, svart kaffe är för snipiga kontorsnissar.

Hårdingen

Beställer: En kopp svart kaffe. Straightup.

Fikapersonlighet: Kaféets motsvarighet till Clint Eastwoods Dirty Harry. Inget larv. Här snackar vi ett rejält koffeinintag, likt en blodtransfusion. Möjligen påtår.

Lattemorsan

Beställer: En latte.

Fikapersonlighet: Lattemorsan kan det här med att fika. Barnvagnen parkeras. Latten ska vara stor och lagom krämig och räcka för en tvåtimmarsfika. När stressade reklamare med svettig överläpp försöker komma fram med brickan fryser Lattemorsan bara och rör behagfullt i sin kopp.

Den medvetne

Beställer: En fairtradeproducerad, ekovänlig kopp kaffe – i medhavd mugg, förstås.

Fikapersonlighet: Den medvetne kan inte blunda för det faktum att tag med muggarna ger tonvis med sopor. Att en stor del av världens kaffe produceras under orättvisa förhållanden. Den medvetne söker sig till fik som stoltserar med "Ekologiskt" och "Fairtrade", och sörplar med gott samvete.

Finsmakaren

Beställer: Espresso.

Fikapersonlighet: Finsmakarens känsliga näsborrar vibrerar kräset. Här sätts baristan på prov. Är kaffet färskrostat? Är bönorna "Single state" (från en enda gård)? När rengjordes maskinen senast? På lätt darriga knän överlämnar baristan sin skapelse – med hopp om nåd.

Den personliga

Beställer: Iskaffe med smak av hallon.

Fikapersonlighet: Denne fikare vill uttrycka sin personlighet genom sitt kaffe och är något av kaféets Caroline af Ugglas. Kan man sodastreama det? Tillsätta juice? En vanlig latte är – fnys – för den grå massan.

Allergikern

Beställer: Sojalatte.

Fikapersonlighet: Med nervöst stirrande blick iakttar Allergikern blandningsprocessen. Här hotar laktosintolerans, glutenintolerans, mjölkallergi eller något annat fasansfullt. "Du blandar väl inte sojamjölken i den vanliga mjölkkanan?" undrar Allergikern och stressar personalen till små sammanbrott bakom disken.